

Американська мрія зі зламаним крилом

Хто ж такі гілбілі? Цим терміном (найточніше йому відповідає українське слово «селяк») позначають, зазвичай зневажливо, людей, які мешкають у гірських районах США, в першу чергу в горах Аппалачі та на плато Озарк. Назва виникла у 1880–1890-х роках. Наприклад, часопис *New York Journal* у 1900 році дає таке визначення: «Гілбілі – це вільний і непокірливий білий громадянин штату Теннессі, який живе на пагорбах, не вміє грамотно висловлювати свою думку, одягається без смаку, говорить зрозумілою лише йому мовою, п'є віскі, тільки-но отримує його, і стріляє з револьвера, коли йому заманеться». Цей стереотип є двояким. Гілбілі часто приписують як позитивні, так і негативні риси: з одного боку, їх уважають незалежними та впевненими у собі особистостями, які протистоять модернізації суспільства, а з другого – відсталими і брутальними людьми, ладними будь-що перетворити на сварку. Історик Ентоні Гаркінс стверджує, що ця подвійність відбиває розкольніцьку етнічну ідентичність у білій Америці.

Згадані райони Америки заселялись у XVIII ст. переважно протестантами – вихідцями з Ольстеру, ірландцями та шотландцями (які у XVII ст. тікали до Ольстеру від голоду). З роками через специфічні умови життя та побуту тут склалося особливе культурне середовище. Вельми поширене в регіоні від часів Війни за незалежність і Громадянської війни самогоноваріння теж додало характерних рис до образу місцевих мешканців. З приводу походження самої назви існує кілька припущень. За однією з версій, вона походить від слова шотландського діалекту «хілл-фолк», що позначало людей, котрі віддавали перевагу ізоляції від суспільства, а «біллі» означало «товариш» або «супутник». Існують також інші припущення щодо походження цього слова. Назва поширилася після Громадянської війни, коли США почали розвиватися технологічно і соціально, а аппалацька місцина наче законсервувалась і майже не зазнала змін. Незважаючи на те що після війни лінія кордону посунулася далеко на захід, місцеві мешканці за всіма характеристиками залишилися «людьми фронтиру», що живуть на межі поділу, у прикордонні. Типові риси таких людей чудово описав, зокрема, Кшиштоф Чижевський у своїй книжці «Лінія повернення. Про практику прикордоння у діалозі з Чеславом Мілошем». Сучасного значення термін «гілбілі» остаточно набув під час Великої депресії, коли багато людей, що жили в передгір'ях, покинули свої будинки, щоб знайти роботу в інших районах країни. Це відбувалося приблизно від 1930-х до 1950-х років, саме у ці роки багато місцевих громадян зрушило на північ, до індустріальних міст Середнього Заходу: Чикаго, Клівленда та Детройта. Цей рух на північ, що отримав назву *Hillbilly Highway* (шлях гілбілі), долучив ці раніше ізольовані громади до головних культурних здобутків Сполучених Штатів. Натомість бідні білі горяни стали центральними персонажами багатьох памфлетів, коміксів, а зрештою й кінофільмів.

Поп-культура запровадила й увічнила стереотип «гілбілі», поширивши його на всіх вихідців із тих регіонів та їхніх нащадків. Хоча, звичайно, далеко не всі вони відповідали такому визначенню. Їх зображували зневажливо і водночас співчутливо, як осіб диких, але й добросердих. Дуже поширеним у масмедіях став образ такого собі простачка, проте наділеного достатньою мудрістю, щоб перехитрити розумніших і витонченіших міських мешканців. Телебачення також експлуатувало цей вигаданий конфлікт – між підступними і злостивими та розумними і дружніми. Це презирливе відношення спричинило хвилю протестів по всій країні, розпочалася боротьба зі стереотипом. Центр сільських стратегій (*Center for Rural Strategies*) став ініціатором загальнонаціональної кампанії, оголосивши, що стереотип «політично некоректний».

Одним із найважливіших внесків гілбілі до американської культури став стиль «кантрі», який від 1925-х до 1950-х років називали «музикою гілбілі» (*hillbilly music*). До речі, цей термін охоплює широкий спектр музичних жанрів, як-от блюграсс, кантрі, вестерн і госпел. Звичайно, аппалацька народна пісня існувала задовго до появи цієї назви, хоча місцеві раніше ніколи не використовували цей термін для опису власної музики. Популярні пісні, стиль яких включав як музику гілбілі, так і афроамериканську музику, називалися бугі та рокабілі. Елвіс Преслі на початку своєї кар'єри виконував рокабілі і був відомий як «Гілбілі Кіт».

Загалом стиль життя гілбілі, на щастя чи ні, став частиною аппалацької ідентичності, і вже кілька поколінь місцевих мешканців змушені боротися з цим нав'язаним образом. Ця боротьба знайшла своє відображення й у літературі. Прикладом вдалого опису життя гілбілі, позбавленого стереотипів, є книжка Джона Грішема «Пофарбований будинок». Але, безумовно, найвідомішим твором, присвяченим цьому зрізові американського суспільства, стала «Гілбільська елегія» Джеймса Дейвіда Венса, яка побила всі рекорди популярності й вважається беззаперечним бестселером. Журналісти писали, що ця книжка зіграла неабияку роль під час президентських виборів у США 2016-го року як правдивий опис білого підкласу, який підтримав кампанію Дональда Трампа, його принципи і цінності.

Книжка Венса – це пристрасний, особистісний, упереджений аналіз кризових явищ сучасної Америки, зроблений зсередини людиною, яка плоть від плоті лишилася тим самим гілбілі, нерозривно пов'язана з цими людьми, незважаючи на те що автор відслужив у морській піхоті США та закінчив юридичний факультет одного з найпрестижніших світових закладів, а саме Єльського університету, й у своїй кар'єрі піднявся на найвищі щаблі американського суспільства. Ця людина не змогла (чи то не забажала) відірватися від свого підґрунтя і досі не може звільнитися від тягаря власного походження та долі. Долі кількох поколінь гілбілі, за яку Венсові досі болить. Це сімейна історія, що почалася з надії на світле майбутнє післявоєнної Америки, а вилася в опис соціального, регіонального та класового занепаду. З щирістю і чесністю, а також із неабияким

почуттям гумору Венс описує, як його родичі, дідусь, бабуся, тітка, дядько, сестра, а передусім його мати боролись і протистояли занепаду середнього класу, опираючись змінам, і як їм ніколи не вдавалося повністю викоринити спадщину зловживань, алкоголізму, душевних травм і бідності, характерних для цієї частини Америки. Автор не приховує, що й він є носієм демонів звивистої сімейної історії. І це тривожна розповідь про втрату американської мрії для великого сегмента цієї країни.

Оповідь занурює читача у «спідне» існування, на краєчок життя-буття, де, виявляється, існують цікаві й непересічні люди. Низка персонажів, які не з власної волі потрапили на маргінальні манівці, тримаються один одного й намагаються будь-що вижити у цьому байдужому світі. Їхні взаємини, їхні прагнення, їхні мрії й учинки відкривають читачеві цілий світ, світ химерний і зачарований, світ глибокий та іноді досить гарно облаштований, незважаючи на ставлення оточуючих. Прихована філософія існування, життєва мудрість, способи заробляння грошей підносять цих гілбілі на такий щабель над виром буденності, що очищує душу і їм, і тим, хто не втратив здатності співчувати та мріяти. Ці прості, іноді вкрай дражливі люди своєю долею здатні якось інакше взаємодіяти з викривленою реальністю, підштовхуючи до думки: «А чи правильно ми живемо, а чи саме так треба жити?»

І на останок зазначимо, що, за словами американського часопису The Economist, «більш важливої книжки про сучасну Америку за нинішніх часів ви не прочитаєте».

Володимир Самойленко, канд. геогр. наук

Розділ 10

У випускному класі старшої школи я випробував свої сили в шкільній збірній з гольфа. Близько року я займався зі старим професійним гольфістом. А влітку перед випускним класом навіть влаштувався на роботу в місцевий гольф-клуб, тож мав можливість тренуватися безкоштовно. Мамоб ніколи не цікавилася спортом, але підтримувала мої заняття гольфом, адже «саме на гольфі багатії домовляються між собою». Хоча мамоб і була по-своєму мудрою жінкою, вона нічого не знала про звички багатіїв, про що я їй і сказав. «Стули пельку, дурко! – відрізала вона. – Всі знають, що багатії полюбляють гольф». Але коли я відпрацьовував удари у неї в будинку (не користуючись при цьому м'ячиком, тому пошкодити міг лише підлогу), вона вимагала, щоб я припинив псувати їй килим. «Але ж мамоб, – саркастично протестував я, – якщо ти не даси мені тренуватися, я ніколи не зможу рулити бізнесом за грою у гольф. А далі я кину школу й піду працювати пакувальником покупок на касі». – «От хитра дупа. Не будь я калікою, зараз би встромила твою макітру тобі ж у дупу».

Тож вона допомагала мені з оплатою уроків й попросила свого меншого брата (мого діда Гарі), наймолодшого серед блентонівської братії, підшукати для мене якісь старі ключки. Він дістав мені гарне спорядження від MacGregor, котре ми ніколи б не придбали власним коштом, і я почав тренуватися стільки, скільки ставало часу. До початку змагань я пройшов достатній вишкіл, аби не було за себе соромно.

Я не потрапив до команди, але довів своїм друзям, котрі грали в команді, що гідний тренуватися разом із ними, а це було єдине, до чого я прагнув. Я зрозумів, що мамоб справді мала рацію: гольф – це гра для багатих людей. У клубі, в якому я працював, дуже нечасто траплялися відвідувачі з-поміж моїх мідлтаунських робітничих сусідів. На перший день тренувань я прийшов у туфлях, будучи впевненим, що це і є найкраще взуття для гольфа. Коли на першому ж ударі заповзятий молодий задирака побачив, що на мені коричневі туфлі із супермаркету, він безжально насміхався з мене протягом наступних чотирьох годин. Я боровся з бажанням зацідити ключкою по його клятому вуху, пригадуючи премудру пораду мамоб: «Поводься так, наче ти там не вперше». (Невелика ремарка про горянську солідарність: нещодавно, пригадуючи цю історію, Ліндзі виголосила цілу тираду про те, яким прицюцьком був той хлопчина. А цей випадок стався понад тринадцять років тому.)

Підсвідомо я розумів, що близький той час, коли доведеться ухвалювати рішення щодо майбутнього. Всі мої друзі вже думали про вступ до коледжу. Те, що я товаришував із такими мотивованими ровесниками, – заслуга мамоб. Тоді я навчався у сьомому класі, і багато моїх сусідів-однолітків уже покурювали траву. Дізнавшись про це, мамоб заборонила мені бачитися з ними. Зрозуміло, що більшість дітей не зважають на подібні заборони, але ж вони не чують їх із уст людини на кшталт Боні Венс. Вона пообіцяла, що якщо побачить мене у компанії когось із її чорного списку, то переїде його машиною. «І ніхто про це навіть не дізнається», – зловісно прошепотіла вона.

Оскільки всі мої друзі були націлені на коледж, я вирішив, що теж вступатиму. Тест незалежного оцінювання я склав добре, чим перекрив свої колишні невдачі у навчанні, і був впевнений, що зможу пройти в обидва місця, які мене по-справжньому приваблювали: Університет штату Огайо або Університету Маямі. За кілька місяців до випуску я (не надто заглиблюючись) зупинився на першому з них. Мені надійшов товстий поштовий пакунок документів з інформацією про фінансову допомогу від університету. Там щось говорилося про гранти імені Клейборна Пела, про субсидовані та несубсидовані позики, про стипендії

і щось іще під назвою «робота і навчання». Все це було надзвичайно захопливо, але якби ж ми розуміли, що там і до чого. Ми просиділи над цими паперами не одну годину, перш ніж вирахували, що на гроші, котрі доведеться позичити на навчання, я міг би придбати у Мідлтауні нічогенький будинок. Ми навіть не почали заповнювати папери – цю титанічну роботу відклали на інший день.

Захоплення змінилося поганими передчуттями, але я нагадував собі, що коледж – це інвестиція у моє майбутнє. «Наразі це єдина річ, на яку варто витратити гроші», – сказала мамб. І вона мала рацію. Але, заспокоївшись із приводу фінансового аспекту питання, я почав перейматися іншим: а чи готовий я до коледжу? Не кожна інвестиція вдала. Я наробию боргів, а навіщо? Щоб пиячити і заробляти погані оцінки? Успішне навчання у коледжі вимагає витривалості, а мені її ще дуже й дуже бракувало.

Мої шкільні успіхи були далекими від ідеалу: постійні прогули, часті запізнення та ніякої участі в громадському житті школи. Поза сумнівом, справи йшли на краще, але мої трійки навіть із найлегших предметів старшої школи свідчили про неготовність до суворіших випробувань вищої освіти. Вдома у мамб я потроху виправлявся, але коли ми прочісували всі ці фінансові документи, я не міг позбавитися почуття, що у мене попереду ще довгий-довгий шлях.

Мене лякало все, що стосувалося позанавчального майбутнього в коледжі, – відповідальності за власне харчування до самостійної сплати рахунків. Я ніколи нічим подібним не займався. Проте я знав, що хочу здобути вищу освіту, знайти хорошу роботу й дати своїй родині те, чого бракувало мені самому. Я просто не був готовий стати на цей шлях. Тоді моя двоюрідна сестра Рейчел, котра відслужила в морській піхоті, порадила мені піти в армію: «Там твою дупу приведуть у форму». Рейчел була старшою дочкою дядька Джими, а отже – найстаршою в моєму поколінні. Усі ми, навіть Ліндзі, рівнялися на Рейчел, тому її порада мала неабияку вагу.

За рік до того, на моєму третьому році навчання в старшій школі, трапився теракт 11 вересня. Як і кожному нормальному гілбілі, мені захотілося вирушити на Близький Схід убивати терористів. Але перспектива військової служби (крикливі керівники стройової підготовки, постійна муштра, розлука з родиною) лякала мене. Поки Рейчел не порадила мені поговорити з рекрутером – тим самим натякаючи, що я здатен дати раду військовій службі, – морська піхота здавалась мені не менш імовірним сценарієм мого майбутнього, ніж подорож на Марс. Але тепер, за лічені тижні до того, як мені належало внести передплату за навчання в Університеті штату Огайо, я вже не міг думати ні про що інше, крім морської піхоти.

Тож однієї суботи наприкінці березня я прийшов у військкомат на прийом до рекрутера військово-морських сил. На мій подив, він не обіцяв золоті гори, а відразу застеріг, що платитимуть мені мало і навіть можуть відправити на війну. «Але тебе навчать бути лідером і зроблять із тебе дисциплінованого молодика». Мене це зацікавило, але думка про морського піхотинця Джей Ді досі не вкладалася мені в голову, адже я був гладеньким довговолосим хлопцем. Коли вчитель фізкультури казав пробігти півтора кілометри, мене вистачало лише на половину шляху. Я ніколи не прокидався раніше шостої ранку. А в ВМС обіцяли, що я кожного ранку вставатиму о п'ятій і накидатиму кілометр за кілометром.

Повернувшись додому, я став обмірковувати наявні варіанти. Моя країна зараз потребує мене, і я розумів, що шкодуватиму, якщо не візьму участі в новій американській війні. Я думав про пільги, котрі надають ветеранам військової служби, і про те, як вони допоможуть мені виторгувати собі фінансову свободу. Понад усе я знав, що іншого вибору в мене немає. У мене був коледж, ніщо або морська піхота. Перші два варіанти мене лякали. Чотири роки у ВМС, запевняв я себе, допоможуть мені стати тим, ким я хочу бути.

Але мені не хотілося полишати рідний дім. Ліндзі щойно народила другу дитину, чарівну маленьку дівчинку, і вже чекала на третю, а мій небіж лише недавно навчився ходити. Діти Лорі теж були малечою. Що більше я про це думав, то менше хотілося йти на службу. Я розумів, що якщо зволікатиму й далі, то відмовлюся від морської піхоти. Тож, аби цього не сталося, через два тижні після того, як Іракська криза перейшла у Іракську війну, я поставив свій підпис над пунктирною лінією, пообіцявши присвятити перші чотири роки свого дорослого життя службі в морській піхоті.

Спершу рідні глузували. Морська піхота точно не для мене, і всі говорили про це. Та, врешті-решт збагнувши, що я не зміню свого рішення, всі стали на мій бік, а дехто навіть із захватом відгукувався про мій крок. Проте мамó до всіх не належала. Вона випробувала все, аби відговорити мене: «Ну ти і дурень! Вони прожують і виплюнуть тебе!»; «А на кого ти мене покинеш?»; «Ти надто тупий для морської піхоти!»; «Ти надто розумний для морської піхоти!», «Подивися, що відбувається у світі. Тебе ж пустять на м'ясо!»; «Ти що, не хочеш бути поближче до дітей Ліндзі?»; «Я стривожена цим і не хочу, щоб ти їхав!» Хоча згодом вона змирилася з моїм рішенням, воно їй ніколи не подобалося. Незадовго до від'їзду в навчальний табір до моєї похилої бабусі завітав вербувальник. Вона зустріла його надворі, чорна як хмара, і в'їлася в нього поглядом. «Зроби один лишень крок на мій ганок і залишишся без ноги», – пригрозила вона. «Я подумав, що вона серйозно», – згодом зізнався він мені. Тож розмовляти з нею йому довелося з двору.

Дорогою до навчального табору я найбільше боявся не загинути в Іраку чи провалити нормативи. Це мене не дуже бентежило. Але коли мама, Ліндзі та тітка Ві везли мене до автобуса, що мав доправити мене до літака, яким я дістануся до навчального табору, я став уявляти своє життя через чотири роки. І в світі, який малювався в моїй уяві, вже не було бабусі. Щось усередині мене *знало*, що вона не дочекається завершення моєї служби у морській піхоті. Я вже не повернуся додому, принаймні назавжди. А вдома для мене був Мідлтаун, у якому жила мамó. Коли я закінчу службу в морській піхоті, її не стане.

Підготовка у навчальному таборі тривала тринадцять тижнів. Увечері, коли ми прибули в Перис-Айленд, штат Південна Кароліна, на мою групу, щойно ми вийшли із літака, накинувся скажений керівник стройової муштри. Він провів нас у автобус, а після короткого переїзду інший інструктор наказав вийти з автобуса і стати на славнозвісні «жовті сліди». Протягом наступних шести годин я пройшов медичне обстеження, отримав спорядження й форму та повністю втратив волосся. Нам дозволили зробити один телефонний дзвінок. Я скористався цим правом, щоб поговорити з мамó, зачитавши їй по телефону те, що було написано на виданій нам картці: «Я безпечно дістався Перис-Айленду. Скоро надішлю свою адресу. Бувай». – «А ну почекай, малий засранцю. Ти в порядку?». – «Вибач, мамó, не можу говорити. Але так. Я в порядку. Напишу, тільки-но буде можливість». Інструктор, почувши дві зайві репліки в моїй розмові, саркастично запитав, чи встигла вона розповісти мені «срану казочку на ніч». Так закінчився мій перший день.

З навчального набору телефонувати не дозволяється. Лише одного разу мені дали можливість подзвонити Ліндзі, коли помер її однокровний брат. Із листування я зрозумів, наскільки сильно моя сім'я любить мене. Якщо більшість новобранців – так нас називали, адже заслужити звання «морського піхотинця» можна було тільки після завершення вишколу в таборі, – отримували листа раз на день-два, то мені інколи надходило по півдесятка щовечора. Мамó писала щодня, а бувало й по кілька разів на день, інколи викладаючи свої розгорнуті міркування про те, що не так в цьому світі, а інколи – свій потік свідомості. Найбільше їй кортіло дізнатися, як минають мої будні, та підтримати мене. Рекрутери говорили нашим родичам, що найбільше ми потребуємо слів підтримки, і мамó сипала їх лопатою. Через силу звикаючи до крикливих керівників муштрового вишколу і щоденних фізичних навантажень, які ледь витримувало моє неатлетичне тіло, я потім

увечері читав, як мамб пишається мною, любить мене і вірить, що я не відступлю. Чи то завдяки своїй далекоглядності, чи то через успадковану схильність до накопичення мотлоху, я зумів зберегти майже всі листи, які отримав від рідних під час перебування в таборі.

Багато з них кидають цікаве світло на покинутий мною дїм. Мама питала в листі, що мені потрібно, і зізнавалася, як сильно пишається мною. «Я сидїла з малими [дїтьми Лїндзі], – писала вона. – Вони надворі бавилися з равликами. Одного випадково розчавили й убили. Тодї я викинула його подалї та сказала, що він живий, бо Кем засмутився б, якби дїзнався, що вбив його». Це мама в її найкращому прояві – турботлива, кумедна і зачарована своїми онуками. В тому ж листі вона згадувала про Грега – мабуть, її кавалера, котрий не залишив слїду в моїй пам'ятї. І на додачу, щоб ви розумїли, що для нас норма: «Терї, чоловіка Мендї, – писала вона про когось із друзїв, – затримали за порушення умов випробувального термїну і кинули до в'язниці. Так що у них усе гаразд».

Лїндзі теж часто писала менї, надсилаючи одним конвертом одразу багато листїв на паперї рїзного кольору з їнструкціями на зворотї: «Цей читай другим; а цей – останнім». Кожен лист так чи так стосувався її дїтей. Із них я дїзнавався, що моя старша небога вже привчилася до горщика, небїж уже грає в футбол, а молодша небога вже посміхається і тягнеться ручками до речей. Переживши разом усі радощї й бїди, ми обоє обожнювали її дїтей. Майже в кожному листї я просив її: «Поцїлуй дїтей і скажи їм, що я їх люблю».

Уперше опинившись на вїддалї від дому й родини, я багато дїзнався про свою культуру й самого себе. Всупереч поширеним уявленням, в армїї осїдають не тїльки дїти з бїдних сїмей, у яких немає їншого вибору. Серед шїстдесяти дев'яти солдатїв мого взводу в навчальному таборї були вихїдцї з чорних, бїлих і латиноамериканських родин; багатї дїти з провїнційних частин Нью-Йорку та бїднї із Захїдної Вїрджїнїї; католики, юдеї, протестанти і навіть кїлька атеїстів.

Мене природно тягнуло до таких самих хлопцїв, як я. «Хлопець, з якими я найбільше спїлкуюся, – писав я рїдним у першому листї додому, – із округу Леслі, штат Кентуккі. Він розмовляє так, наче він із Джексона. Я говорив йому, яке лайно католицький церковний календар, який дає католикам купу вільного часу. А він показав свою селюцьку натуру, спитавши у вїдповїдь: “А хто такі католики?” Я пояснив, що це одна з форм християнства, на що він сказав: “Треба й менї спробувати”». Мамб не треба було пояснювати, звїдкіля цей хлопчина: «В тїй частинї Кентуккі люди досї вишїптують порчу», – писала вона у вїдповїдь, лише частково жартуючи.

Під час моєї служби мамб почала виказувати вразливїсть, якої я ранїше за нею не помічав. Щойно вона отримувала від мене листа, вїдразу дзвонила тїтцї або сестрї, щоб хтось неодмінно прийшов до неї і прочитав мої карлючки. «Я дуже люблю тебе і дуже сумую за тобою їнколи забуваю що ти далеко і думаю що ти зараз спустишся сходами і я накричу на тебе просто таке вїдчуття наче ти досї тут. Щось сьогоднї болять руки мабуть клятий артрит... Стомилася писати потїм ще напишу люблю тебе бережи себе». В листах мамб завжди бракувало роздїлових знаків, а ще вона зазвичай додавала газетнї вирїзки, як правило з Reader's Digest, щоб менї було чим зайняти час.

Їнколи вона ставала класичною мамб, демонструючи свїй лихий характер і непохитну вїдданїсть. Десь через мїсяць мого перебування в навчальному таборї у мене виникла неприємна ситуація з керївником муштри, який вивїв мене на пївгодини зі строю і змусив по черзї робити стрибки, присїдання і короткї забїги, поки я геть не вибився з сил. Це був звичайний елемент у курсї пїдготовки молодого бїйця, який рано чи пїзно проходив майже кожен. Певною мїрою менї навіть пощастило, що на мене так довго не звертали уваги. «Мїй налюбїший Джею Дї, – писала мамб, дїзнавшись про їнцидент, – мушу сказати, що я чекала, коли цї довбнї придеруться до тебе, і ось це сталося. У мене немає слїв, щоб

описати, як вони мене збісили... Ти тримайся з усіх сил і не забувай, що це тупориле дупло, в якого IQ не вище двох, але яке вважає себе суперменом, насправді носить жіночі трусики. Ненавиджу їх усіх». Прочитавши її листа, я подумав, що мамó повністю випустила пару. Але наступного дня їй іще було що до цього додати: «Привіт любий, не можу викинути з голови що ці сцикуни кричать на тебе. Бо це моя робота і тільки я маю право кричати на тебе а не ці козли. Жартую я знаю що ти ще станеш ким хочеш бо ти розумний а вони тупі і вони це знають я ненавиджу їх усіх ненавиджу їхні смердючі нутрощі! Ці крики частина гри в яку вони грають... тримайся з усіх сил і в майбутньому ти прорвешся вперед». Ця злюща стара гілбілі завжди була поруч зі мною, нехай і перебувала за сотні кілометрів.

Харчування в навчальному таборі – вершина ефективності. Ти просуваєшся у черзі в їдальні, підносячи свою тацю персоналу. Вони кидають тобі на тарілку відразу *всі* страви, які в цей день у меню, бо ти боїшся сказати бодай слово про те, що тобі не подобається, та й сам такий голодний, що з'їв би дохлу коняку. Потім сідаєш, не зазираючи у тарілку (це було б непрофесійно) і не повертаючи голови (це теж непрофесійно), і пхаєш їжу собі в пельку, поки не почуєш наказу зупинитися. Весь цей процес займає не більше восьми хвилин, і якщо ти не наситився за цей час, то в тебе, напевно, розлад травлення (який нічим не відрізняється від відчуття голоду).

Єдиною вибірковою складовою процесу був десерт, котрий лежав на блюдцях у кінці цього конвеєра. Під час свого першого обіду в навчальному таборі я взяв пропонуванний шматок торту і попрямував до свого столу. «Навіть якщо вся інша їжа тут несмачна, – думав я, – цей торт однозначно мені сподобається». Але мій шлях перегородив керівник муштри, худорлявий білий чоловік із гугнявим теннесійським акцентом. Змірявши мене своїми малими пронизливими очима, він запитав: «Ти, жирний! Тобі точно потрібен цей торт?» Я приготувався відповісти, але запитання, очевидно, було риторичним, бо він вибив торт у мене з рук і попрямував до наступної жертви. Більше я ніколи не брав у їдальні торт.

Це був повчальний урок, але він стосувався не їжі, самоконтролю чи харчування. Якби ви сказали мені, що у відповідь на подібне приниження я просто витру залишки торту й піду на своє місце, я б у це ніколи не повірив. Випробування моєї юності привчили мене не вірити в себе. Замість того щоб радіти, що я здолав певні труднощі, я починав хвилюватись, як би мене не накрила якась наступна халепа. В навчальному таборі морської піхоти, де було повно малих і великих викликів, я почав розуміти, як сильно недооцінював себе.

Навчальний табір морської піхоти став для мене найбільшим викликом, який визначив моє подальше життя. Щойно ти потрапив сюди, ніхто не звертається до тебе на ім'я. Ти не можеш говорити «я», бо тебе вчать придушувати свою індивідуальність. Кожне речення починається зі слів «цей новобранець»: цьому новобранцеві потрібно скористатися гальюном (туалетом), цьому новобранцеві потрібно сходити до санітара (лікаря). Кількох недоумків, які приїхали в навчальний табір із морпіхівськими татуваннями, безжально висміювали. З будь-якої нагоди новобранцям нагадували, що вони нічого не варті, допоки не завершать вишкіл і не здобудуть звання «морського піхотинця». Наш взвод на початку налічував 83 солдата, а до кінця дожило тільки 69. Ті, хто вибув – здебільшого з медичних причин, – лише набивали ціну цьому викликові в очах тих, хто лишився.

Щоразу, коли керівник муштри репетував на мене, а я гордо стояв перед ним; щоразу, коли я думав, що пастиму задніх під час забігу, але тримав ритм; щоразу, коли я навчався робити щось, що здавалося мені неможливим, як-от залізити вгору по канату, я потроху починав вірити в себе. Психологи називають «набутою безпорадністю» стан, коли людина (як я в юні роки) впевнена, що її вибір ніяк не впливає на перебіг її життя. Від

мідлтаунського світу занижених очікувань до хронічного безладу в нас удома, життя привчало мене до думки, що я не маю влади над ним. Мамб і папб не дали мені згинутися в прірві безпорадності, а армія дозволила вийти на новий рівень. Якщо вдома я засвоював набуту безпорадність, то в морській піхоті набував вольових якостей.

У день випуску з навчального табору я пишався собою, як більше ніколи в житті. На церемонію заявився цілий натовп гїлбілі (загалом вісімнадцять осіб), у якому, загорнута кількома ковдрами, сидїла в інвалідному візку і мамб, вона виглядала кволішою, ніж раніше. Я влаштував їм екскурсію табором, почуваячись так, нібито щойно виграв у лотерею. А наступного дня, коли мені дали десятиденну відпустку, ми всі разом автомобільною колоною вирушили до Мідлтауна.

У перший день перебування вдома після навчального табору я пішов постригтися до старого друга свого дїдуся. У морських піхотинців повинна бути коротка стрижка, і я не хотїв запускати себе лише тому, що ніхто за мною не наглядав. Місцевий циркульник (тоді я й не здогадувався, що ця професія невдовзі відїмре) вперше привїтався зі мною, як із дорослим. Сидячи в кріслі, я переповїв кілька брудних жартів (які сам уперше почув протягом попередніх тижнів) і подїлився розповідями про навчальний табір. У моєму віці його забрали в армію воювати в Кореї, тож ми обмінялися кількома жартівливими шпильками про армію і про флот. Закінчивши мене стригти, він категорично відмовився від грошей і наказав берегти себе. Я й раніше в нього стригся, а повз його перукарню проходив мало не щодня протягом попередніх вісімнадцяти років. Проте лише цього разу він уперше потиснув мені руку й поставився як до рівного.

І такого було багато в перші дні після навчального табору, які я повністю провів у Мідлтауні. Кожна зустріч відкривала мені щось нове. Я скинув двадцять кілограмів, тому багато знайомих не впізнавали мене. Мій друг Нейт, котрий згодом стане моїм свідком на весіллі, довго вдивлявся в моє обличчя, коли я протягнув йому руку в торговому центрі. Можливо, я і поводився дещо інакше. Принаймні так сприймало мене рідне місто.

І не тільки воно дивилося на мене по-новому. Я теж не міг сприймати його по-старому. Значна частина їжі, котру я вживав раніше, тепер не вписувалася в здоровий раціон морського піхотинця. Вдома у мамб все було смажене: курка, огїрки, помїдори. Сендвіч із ковбасою на тостовому шматі хліба, посипаний зверху картопляними чїпсами, вже не здавався мені нормальною їжею. Пиріг з ожиною, який раніше я вважав здоровою стравою, бо ж у ньому ягоди (ожина) і злаки (борошно), втратив свою привабливість. Я став задавати питання, які раніше мене геть зовсім не хвилювали: «А сюди додано цукор?», «А в цьому м'ясі багато насичених жирів?», «Скільки солі в ньому?» Це була лише їжа, але я зрозумїв, що вже ніколи не погляну на Мідлтаун так, як раніше. За кілька коротких місяців морська піхота повністю змінила моє ставлення до життя.

Невдовзі я покинув рідне місто, отримавши призначення в постійну військову частину. Життя вдома тривало в звичному ритмі. Я намагався приїжджати додому якомога частіше. Завдяки святковим, вихідним і розкішним морпїхівським відпусткам із рідними вдавалося бачитися раз на кілька місяців. Щоразу, коли я навідувався, діти виглядали трохи старшими; мама переїхала до мамб невдовзі після мого від'їзду в навчальний табір, хоч і не планувала лишатися надовго. Здоров'я мамб трохи поліпшилося. Вона стала краще ходити і навіть набрала трохи ваги. Лїндзі та тітка Ві, разом із сім'ями, були здорові та щасливі. Найбільше я боявся, що з моїми рідними трапиться якесь лихо, поки я буду далеко і не матиму можливості допомогти. На щастя, цього не сталося.

У січні 2005 року я дізнався, що за кілька місяців мою військову частину відправлять в Ірак. Мене сповнювало почуття гордості та хвилювання. Коли я зателефонував мамб, щоб розповісти їй новину, вона на якусь мить змовкла. Після кількох секунд мертвої тиші вона висловила надїю, що війна завершиться до мого відправлення. Хоча надалі ми говорили по

телефону кожні кілька днів, у розмовах ніколи не згадувався Ірак, навіть коли зиму змінила весна і всі знали, що влітку я поїду на війну. Я розумів, що мамó не хочеться говорити і думати про це, тому й сам їй підігрував.

Мамó була стара, немічна і хвора. Я більше не жив із нею та ще й готувався до війни в Іраку. Хоча її здоров'я дещо покращилося, відколи я подався в морську піхоту, вона все ще приймала з десяток медикаментів і щокварталу з різних причин відвідувала лікарню. Коли компанія AK Steel, котра оплачувала лікування мамó як удови папó, повідомила, що збільшує розмір її страхових внесків, мамó вже не могла дозволити собі медичного страхування. Вона ледь-ледь виживала на власні кошти, а тепер їй потрібно було щомісяця витратити на триста доларів більше. Одного дня вона розповіла мені правду, і я одразу ж зголосився покривати її додаткові витрати. Вона ніколи нічого не приймала від мене – ні грошей із моєї зарплатні у крамниці Дилмена, ні грошей, які мені платили під час перебування в навчальному таборі. Але цього разу вона прийняла ці щомісячні три сотні. Так я зрозумів, що вона справді у відчаї.

Заробляв я небагато – після виплати податків лишалось близько тисячі доларів на місяць, але морська піхота забезпечувала мені дах і харчі, тож цих грошей вистачало. Крім того, я заробляв грою в онлайн-покер. Покер був у мене в крові – скільки себе пам'ятаю, я грав із папó і двоюрідними дідусями на монети. Тож тогочасна популярність онлайн-покера зіграла мені на руку, давши змогу легко мати додатковий дохід. Я грав по десять годин на тиждень, роблячи невеликі ставки, і заробляв на цьому по чотириста доларів на місяць. Попервах я планував відкладати ці гроші, але обставини обернулися так, що їх потребувала мамó на своє медичне страхування. Природно, вона непокоїлася моїм інтересом до азартної гри, думаючи, що я ріжуся в карти в якомусь трейлері в горах зі зграєю махлярів-гілбілі. Але я запевнив її, що все повністю законно і ні в якому трейлері зависати не доводиться, бо гра відбувається через інтернет. «Ну ти ж знаєш, що я ні бе ні ме в тому вашому клятому інтернеті. Тільки не починай пиячити й шлятися по дівках. Бо так завжди трапляється із засранцями, які підсідають на азартні ігри».

Ми з мамó дуже любили другого «Термінатора». Мабуть, цей фільм ми дивилися разом разів п'ять або шість. Вона бачила в Арнольдї Шварценегері живе втілення американської мрії: сильний і здібний іммігрант, який видрався на вершину. Але я дивився цей фільм як свого роду метафору власного життя. Мамó була моєю опорою, моєю захисницею і, якщо доводилося, моїм особистим клятим термінатором. Байдуже, як било мене життя; зі мною все буде гаразд, бо вона завжди поруч, щоб захистити мене.

Покриваючи витрати на її медичне страхування, я вперше в житті відчув себе чийось захисником і отримував від цього задоволення, яке раніше не міг навіть уявити. А звідки ж мені було відчуті таке задоволення раніше? До морської піхоти я ніколи не мав грошей, щоб допомагати іншим. А тепер, приїжджаючи додому, я мав удосталь, щоб зводити маму в ресторан, купити дітям морозива чи придбати гарні різдвяні подарунки для Ліндзі. Під час однієї з відпусток ми з мамó звозили двох старших дітей Ліндзі в національний парк «Гокінг Гілз», що в мальовничій частині огайської Аппалачії. Там до нас приєдналася тітка Ві з Деном. Усю дорогу я сидів за кермом, платив за бензин і за вечерю (мушу зізнатися, що зупинилися ми в фаст-фуді Wendy's). Нарешті я відчув себе по-справжньому дорослою людиною,. Сміх і жарти цих людей – котрих я любив іще більше, коли вони їли придбану мною їжу, – вселяли в мене почуття виконаного обов'язку й радості, котрі важко описати словами.

Протягом усього життя мій емоційний досвід коливався між почуттям страху в найгірші часи і почуттям безпеки в найкращі. Мене або переслідував злий термінатор, або оберігав добрий. Але я ніколи не почувався сильним, тобто не відчував, що здатен і зобов'язаний опікуватися людьми, яких люблю. Мамó могла читати проповіді про

відповідальність і наполегливу працю, про те, що слід чогось досягти у житті й не шукати виправдань. Але жодна серйозна розмова чи промова не дасть відчуття, як це – бути захисником, а не шукачем захисту. Цьому я навчився на власному досвіді, і, коли це сталося, шляху назад вже не було.

У квітні 2005 року мамó виповнювалося сімдесят два. За кілька тижнів до її дня народження у кімнаті для клієнтів Walmart Supercenter я чекав, поки механіки міняли моторну оливу в моїй машині. Я зателефонував мамó на мобільник, який сам їй оплачував, і почув розповідь, що вона сидить із дітьми Ліндзі. «Меган така кмітлива, – мовила вона. – Я сказала їй покакати у горщик, і вона вже три години поспіль знову і знову повторює “какати у горщик, какати у горщик, какати у горщик”. Тоді я сказала їй припинити, бо мені за це перепаде, а вона не припиняє». Я посміявся і сказав, що люблю її і що вже надіслав їй щомісячний чек на триста доларів. «Джею Ді, спасибі, що допомагаєш. Я дуже пишаюся тобою і люблю тебе».

Через два дні, у неділю, мене розбудив дзвінок від сестри, від якої я дізнався, що в мамó відмовили легені і що зараз вона перебуває у лікарні в комі. Сестра попросила мене якнайшвидше їхати додому. Через дві години я вже був у дорозі. На випадок похорону прихопив із собою блакитну парадну уніформу. На трасі мене зупинила поліція Західної Вірджинії за те, що я гнав 150 кілометрів на годину. Полісмен поцікавився, чому я так поспішаю. Вислухавши пояснення, він сказав, що на наступних ста кілометрах немає обмежень швидкості. Далі почнеться Огайо, але до того я можу їхати повним ходом. Я взяв виписане попередження, емоційно подякував йому і, поки не дістався кордону штату, гнав 165. Таким чином тринадцятигодинний шлях я здолав за одинадцять годин.

Коли об одинадцятій вечора я дістався Мідлтаунської регіональної лікарні, над ліжком мамó вже стояла вся наша родина. Вона лежала непритомна, і хоча її легеню вже вентильовали, інфекція, яка викликала відмову, не реагувала на ліки. За словами лікаря, поки інфекцію не усунуто, спроба вивести мамó з коми обернеться для неї справжньою мукою, якщо взагалі пройде успішно.

Кілька днів ми чекали, сподіваючись, що медикаменти ліквідуватимуть інфекцію. Але аналізи свідчили про протилежне: кількість лейкоцитів в її крові лише зростала, а деякі органи ледве витримували навантаження. Лікар сказав, що вона не має реальних шансів жити без штучної вентиляції легень і годувальної трубки. Ми порадилися і вирішили: якщо через добу рівень лейкоцитів зростатиме й далі, ми вимкнемо апарат. Відповідний документ на згоду підписала тітка Ві. Ніколи не забуду, як вона з повними сліз очима питала мене, чи не робить помилку. Я й досі вважаю, що вона – а з нею і всі ми – ухвалили правильне рішення. Звичайно, в такому питанні не можливо бути впевненим на всі сто. Як же я тоді шкодував, що в нашій родині немає жодного лікаря.

Лікар сказав, що без штучної вентиляції мамó помре протягом п'ятнадцяти хвилин, максимум – протягом години. Натомість вона протрималася три години, до останньої хвилини хапаючись за життя. Там були всі – дядько Джимі, мама, тітка Ві, Ліндзі, Кевін і я. Ми зібралися навколо її ліжка, по черзі нашіптуючи їй щось на вухо і сподіваючись, що вона нас чує. Коли серцебиття уповільнилось і стало зрозуміло, що її час настав, я відкрив Біблію на випадковій сторінці та почав читати. Це було Перше послання до коринтян 13:12: «Тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім обличчям в обличчя; тепер розумію частинно, а потім пізнаю, як і пізнаний я». За кілька хвилин вона відійшла від нас.

Я не плакав, коли померла мамó, і не плакав протягом наступних днів. Тітка Ві та Ліндзі дивувалися, а потім стали хвилюватися. Ти так стоїчно тримаєшся, казали вони. Краще б погорював разом із іншими, бо згодом тебе прорве.

По-своєму я горював, але відчував, що наша родина на межі розвалу, тому мені хотілося подати приклад емоційної стійкості. Всі ми пам'ятали мамину реакцію на смерть

дідуся, а смерть мамб тягла за собою ще більші виклики. Потрібно було провести оцінку її майна, підрахувати борги, розрахуватися за них майном і доплатити решту. Саме в цей час дядько Джимі дізнався, як сильно мама обтяжувала мамб в фінансовому плані – через витрати на реабілітацію від наркозалежності та численні «позики», котрі вона ніколи не повертала. Він і до сьогодні відмовляється розмовляти з нею.

Тих із нас, хто знав щедрю душу мамб, її фінансове становище не здивувало. Хоча папб безперервно працював і відкладав гроші протягом сорока років, єдиною цінною річчю, що лишилася нам, був будинок, котрий вони з мамб придбали п'ятдесят років тому. Мамб ж набралася таких боргів, що на їхню сплату пішла значна частина вартості будинку. На наше щастя, це був 2005 рік – пік мильної бульбашки на ринку нерухомості. Якби вона померла у 2008-му, її нерухомість, найімовірніше, нічого б не вартувала.

У своєму заповіті мамб розділила рештки своєї спадщини між трьома дітьми, але з одним уточненням: мамина частина порівну ділилася між мною і Ліндзі. Ця обставина доливала оливи у вогонь неминучого емоційного зриву нашої мами. Я настільки заглибився у фінансові аспекти смерті мамб та спілкування з родичами, яких не бачив перед тим місяцями, що не помітив, як мама поступово скочувалася в ту саму яму, в якій побувала після смерті папб. Але важко не помітити, як на тебе на повній швидкості несеться вантажний поїзд, тож невдовзі вона змусила звернути на себе увагу.

Як і папб, мамб перед смертю зажадала, щоб перше прощання з нею провели у Мідлтауні для друзів із Огайо, а друге прощання і власне похорон у її рідному Джексоні, в поховальному бюро Дитона. Після церемонії прощання похоронна процесія вирушила в Кек – ямцю неподалік від місця, де народилася мамб, – там був наш родинний цвинтар. Для нашої родини Кек мав іще більше значення, ніж місце народження мамб. Її власна мати – наша люба мамб Блентон – народилася в Кеку, а молодша сестра мамб Блентон – тітка Боні, якій було під дев'яносто, – володіла гарною рубленою хатинкою на цій самій ділянці. Якщо піднятися трохи вгору від її хатинки, відкривалася невелика пласка ділянка, котра слугувала місцем останнього спочинку для папб і мамб Блентон і ще для купи інших родичів, серед яких були навіть народжені в ХІХ столітті. Саме туди вузькими гірськими дорогами їхала наша процесія, щоб привезти мамб до її родичів, котрі покинули світ раніше.

Я долав цей шлях із похоронними процесіями з десяток разів, і щоразу навколишні краєвиди пробуджували теплі спогади про далекі часи. Неможливо провести таку двадцятихвилинну поїздку, не обмінюючись розповідями про небіжчиків, кожна з яких починалася зі слів: «А пам'ятаєш, як...?» Але після смерті бабусі ми не згадували дорогих нам історій про мамб і папб, про дядьків Реда і Тибері, навіть того випадку, коли дядько Дейвід з'їхав із дороги на схил, прокотився з гори зі сто метрів і виліз із машини цілий-цілісінький. Натомість усю дорогу ми з Ліндзі вислуховували мамині нарікання на те, що ми «надто сумні», що ми «надміру» любили мамб і що в мами більше прав горювати, адже, за її словами, «вона була моя мама, а не ваша!».

Іще ніхто не викликав в мене такої злості, як мама під час цієї поїздки. Роками я постійно знаходив їй виправдання. Я намагався допомогти їй позбутися наркозалежності, читав усі ті дурнуваті книжки про наркоманію, ходив із нею на зустрічі анонімних наркоманів. Я терпів і ніколи не скаржився, коли перед моїми очима один за одним змінювали претенденти на роль батька, кожен з яких залишав по собі емоційну порожнечу й убивав віру в чоловіків. Я погодився сісти з нею в машину того дня, коли вона погрожувала вбити мене, а потім стояв перед судом й брехав, щоб вона не потрапила за ґрати. Я переїхав до неї, коли вона була з Метом, а відтак із Кеном, бо хотів, щоб вона почувалася краще, і думав: якщо підіграти їй, є шанс, що вона справді почне одужувати. Ліндзі роками називала мене «поблажливим дитям», бо я бачив у мамі тільки найкраще, пробачав їй усе і вірив у

неї. Я вже відкрив рота, щоб вилити на неї всю свою лють, але Ліндзі випередила мене: «Ні, ма. Для нас вона теж була мамою». І цим було все сказано, тож я не випустив ані пари з уст.

Наступного дня після похорону я поїхав назад у Північну Кароліну, щоб приєднатися до своєї військової частини. На вузькому гірському путівці у Вірджинії, відразу за поворотом, я налетів на слизьку ділянку, від чого машина почала безконтрольно крутитися. Швидкість у мене була висока, тому машина крутилася теж швидко, рухаючись у бік дорожнього відбійника. На якусь мить я подумав, що ось він, мій час – зараз я перелечу через відбійник і приєднаюся до мамó трохи раніше, ніж планував, але машина неочікувано зупинилася. Це була найбільш надприродна подія в моєму житті, і хоч її цілком можна пояснити законами фізики, мені спало на думку, що це мамó зупинила машину від падіння з гори. Я виправив напрямок руху машини, повернувся в свою смугу і зупинився на узбіччі. Ось тоді я зламався і дав волю сльозам, які стримував у собі протягом двох попередніх тижнів. Перш ніж повернутися на дорогу, я поговорив з Ліндзі й тіткою Ві, а за кілька годин уже був у військовій частині.

Останні два роки служби в морській піхоті минули без особливих подій, за винятком двох випадків, які промовисто свідчать про зміни, які відбулися в моїх поглядах на життя. Перший трапився в Іраку, де мені пощастило уникнути справжніх боїв, але побачене глибоко врзалося в душу. Будучи відповідальним за зв'язки з громадськістю, я мав навідуватися в різні підрозділи, щоб краще розуміти перебіг їхнього повсякденного життя. Інколи я супроводжував цивільних журналістів, але здебільшого сам робив фото й писав короткі історії про окремих піхотинців та про їхню роботу. На початку перебування в Іраку мене відрядили до підрозділу, який займався роботою з цивільним населенням. Зустрічі з цивільним населенням уважалися небезпечною справою, бо під час таких місій невелика група морпівів заглиблювалася на непідконтрольні території, щоб зустрітися з місцевими жителями. В рамках нашої місії старші офіцери спілкувалися з представниками місцевих шкільних адміністрацій, а всі решта охороняли їх чи розважалися зі школярами, граючи в футбол, роздаючи цукерки та шкільне приладдя. Один дуже боязкий хлопчик підійшов до мене і простягнув руку. Коли я дав йому маленьку гумку, його обличчя осяяла непідробна радість і він побіг до своєї сім'ї, високо тримаючи у руці свій подарунок вартістю у два центи. Я ніколи не бачив такої радості на обличчі дитини.

Я не вірю в миттєві просвітлення. Не вірю у поворотні моменти, адже, щоб змінитися, потрібно значно більше часу, ніж один момент. Я бачив надто багато людей, котрі щиро хотіли змінитися, але втрачали запал, коли ставало зрозуміло, скільки насправді зусиль для цього потрібно докласти. Але та конкретна мить із тим хлопчиком була дуже близькою до поворотної для мене. Протягом усього життя я затаював глибоку образу на світ. Злився на маму і тата, злився, що сідаю в шкільний автобус, коли інших дітей підвозять до школи друзі, злився, що не ношу брендовий одяг, злився на смерть дідуся, злився, що ми живемо в маленькому будиночку. Ці образи не зникли в одну мить, але коли я стояв і роздивлявся юрбу дітей посеред роздертої війною країни, їхню школу без водопроводу, а ще – цього щасливого хлопчика, я почав усвідомлювати, як сильно мені поталанило: я народився у найвеличнішій країні світу, міг користуватися всіма сучасними зручностями, мав підтримку двох люблячих гілбілі та родину, котра, попри всі проблеми, беззастережно любила мене. І в цю мить я вирішив стати людиною, яка посміхатиметься, коли хтось даруватиме їй гумку. Не можу похвалитися, що повністю втілив цей намір у життя, але без того дня в Іраку я б ніколи й не спробував.

Інша річ, що змінила моє життя, мала систематичний характер. Починаючи з першого дня, з керівника муштри та злосчасного шматка торта, і до останнього, коли я забрав документи й погнав додому, морська піхота вчила мене жити дорослим життям.

Система підготовки морських піхотинців розрахована на повне невігластво новобранців – на випадок, якщо їх раніше ніхто не вчив догляду за тілом, особистій гігієні чи управлінню власними фінансами. Я пройшов обов'язковий курс про те, як контролювати свої витрати і надходження, заощаджувати і вкладати гроші. Коли я повернувся додому з навчального табору, маючи на депозиті в пересічному місцевому банку півтори тисячі доларів заощаджень, один старший морпих відвіз мене у відділення Федеральної кредитної спілки військово-морських сил – дуже поважної установи, – щоб я відкрив собі рахунок. Коли я захворів на фарингіт і намагався перетерпіти хворобу, мій командир звернув увагу на мій стан і відправив до лікаря.

Ми звикли нарікати на найбільшу розбіжність між військовими та цивільними професіями: у цивільних керівник не має влади над вашим життям після завершення робочого дня. А в морській піхоті командир не тільки стежив, щоб я гарно виконував свою роботу, а й контролював, щоб я прибирав кімнату, стригся і прасував форму. Він приставив до мене старшого піхотинця, коли я поїхав купувати своє перше авто, щоб я придбав практичну машину на кшталт «Тойоти» чи «Хонди», а не BMW, як мені кортіло. Коли я майже домовився про купівлю машини на позику від дилера під 21 %, мій наглядач зірвав угоду, наказавши мені зателефонувати в Федеральну кредитну спілку ВМС і дізнатися про їхні умови (які виявилися вдвічі кращими). Я й гадки не мав, що люди так роблять. Порівнювати банки? Я думав, вони всі однакові. Перебирати кредитними пропозиціями? Я був настільки щасливий уже від того, що мені дають кредит, що ладен був без вагань підписати все на світі. Але у морській піхоті вимагали, щоб я стратегічно обмірковував свої рішення, та ще й учили, як це робити.

Не менш важливо, що піхота змінила мої очікування щодо себе самого. В навчальному таборі сама думка про те, що мені доведеться лізти вгору десятиметровим канатом, усеяла жах, але до кінця року я міг залізти нагору, підтягуючись лише однією рукою. Перед службою я ніколи в житті не пробігав кілометра за раз. А під час здачі останнього нормативу я пробіг майже п'ять кілометрів за дев'ятнадцять хвилин. Саме у морській піхоті я вперше наказав дорослим чоловікам виконувати роботу, а вони мене слухалися; саме там я зрозумів, що лідерство будується на повазі з боку підлеглих, а не на роздачі їм наказів; саме там я дізнався, як заслужити цю повагу; і саме там я побачив, як чоловіки й жінки з різних соціальних класів і расових груп можуть працювати в злагодженій команді та відчувати майже сімейну прив'язаність одне до одного. Саме морська піхота дала мені шанс на першу справжню невдачу, змусила мене скористатися цим шансом, а потім, коли я таки зазнавав невдачі, однаково дала мені ще одну спробу.

У відділі зв'язків із громадськістю обов'язок контактувати з пресою покладається винятково на старших офіцерів. Преса для комунікаційного відділу морської піхоти – це святе: тут найбільша аудиторія і найвищі ставки. Обов'язки офіцера-медійника на авіабазі Чері-Пойнт виконував капітан, котрий із незрозумілих мені причин швидко потрапив у неласку серед вищих чинів. Попри чин капітана (а це на вісім розрядів тарифної сітки вище, ніж я), йому не могли знайти рівної заміни після звільнення, бо багатьох було забрано на війни в Іраку й Афганістані. Тож мій керівник сказав, що протягом наступних дев'яти місяців (до завершення терміну моєї служби) обов'язки прес-офіцера на одній із найбільших військових баз Східного узбережжя виконуватиме я.

До того часу я вже звик, що у морській піхоті завдання інколи роздаються випадковим чином. Але це було щось абсолютно нове для мене. Як глузував мій товариш, обличчя моє ідеально пасувало б для радіо, а от розповідати по телебаченню про події на

базі я був зовсім неготовий. ВМС кинули мене на поталу вовкам. Спершу я трохи лажав – дозволив фотографам зробити знімки засекреченого літака; говорив не в свою чергу на зустрічі зі старшими офіцерами, за що мені дали добрячого прочухана. Мій начальник, Шон Гейні, пояснював, що слід робити, аби виправитися. Ми обговорювали, як вибудувати взаємодію з пресою, доносити потрібну думку, вкладатися в час. Я робив успіхи, і, коли під час традиційного авіашоу на базу з'їхалося кількост тисяч людей, наша прес-служба відпрацювала настільки добре, що я отримав Похвальну медаль.

Із цього досвіду я виніс цінний урок – мені багато що під силу. Я можу працювати двадцять годин на добу, якщо треба. Можу чітко і впевнено говорити під телекамери. Можу впевнено триматися в одному приміщенні з майорами, полковниками й генералами. Можу виконувати обов'язки капітана, хоча раніше навіть подумати такого не міг.

Попри усі зусилля моєї бабусі, попри її промови, на кшталт: «Ти можеш все, що хочеш. Не будь, як ті нікчемні невдахи, які думають, що доля налаштована проти них», – до свого вступу в піхоту цю настанову я засвоїв лише частково. Моє оточення вчило мене іншому: що і я, і схожі на мене люди просто неповноцінні; що брак мідлтаунців серед випускників Ліги плюща зумовлюється їхньої генетичною або психологічною дефективністю. Я не мав змоги збагнути, наскільки деструктивний цей спосіб мислення, доки сам не вирвався із його тенет. Морська піхота вклала мені в голову дещо інше – зневагу до самовиправдань. «Викладайся на повну», – саме ці слова я часто чув на фізкультурі та в спортзалі. Коли я вперше пробіг п'ять кілометрів і навіть трохи пишався своїм посереднім результатом у двадцять п'ять хвилин, старший керівник муштри зустрів мене на фініші словами: «У тебе або заворот кишок, або ти просто ледащо! Досить ледачкувати, як засранець!» Він наказав мені кілька разів пробігти спринтом до дерева і назад. І тільки коли мені здалося, що ось-ось сконаю, він змилювався. Я сапав, ледь-ледь встигаючи втягувати повітря. «Ось так ти маєш виглядати під кінець кожного забігу», – кричав він. У морській піхоті викладатися на повну – це спосіб життя.

Я не стверджую, що здібності нічого не варті. Вони, безперечно, важливі. Але ще важливіше усвідомити, що ти недооцінював себе, що сплутував брак зусиль із нездатністю. Ось чому, коли мене питають, із чим варто боротися білому робітничому класу в першу чергу, я відповідаю: «З відчуттям, що від нашого вибору нічого не залежить». Морська піхота видалила це відчуття в мене так само, як хірург пухлину.

Через кілька днів після двадцять третього дня народження я забрав документи про звільнення, сів у стару «Хонду Сивік» – першу куплену мною дорогу річ – і востаннє подолав шлях від Чері-Пойнт, що у Північній Кароліні, до Мідлтауна в Огайо. За чотири роки служби в морській піхоті я побачив таку глибоку бідність (на Гаїті), про яку раніше навіть не здогадувався, був свідком наслідків кривавої авіакатастрофи в житловому кварталі, пережив смерть мамб, а потім кілька місяців відслужив на війні. Я потоваришував із колишнім наркодилером, котрий став найпрацьовитішим морпіхом із тих, кого я знав.

До лав морської піхоти я вступив почасти через те, що не почувався готовим до дорослого життя: не знав, як збалансувати доходи й витрати, і не розумів, як заповнювати фінансові документи в коледж. Але тепер я добре знав, чого саме хочу від життя і як мені цього досягти. Вже за три тижні починалося моє навчання в Університеті штату Огайо.